

El dia que a Urdaci li va créixer el nas

Els vuit anys d'Aznar han estat l'exemple més extrem de fins a quin punt es poden manipular els mitjans de comunicació quan el sistema jurídic i polític ho permet. Però han demostrat, també, que controlar els 'Telediarios' no és suficient quan les circumstàncies empenyen cap a un canvi de règim. Durant les últimes 48 hores del seu mandat, TVE no va ser creïble i, com titulava 'Libération', Aznar va pagar "el preu de les mentides".

Dimarts de la setmana passada, el 16 de març, dos dies després de la desfeta del PP, TVE va emetre un dels capítols de la sèrie historiogràfica *–Memoria de Espana–* que havia de derrotar definitivament tots els revisionismes "autonòmics" i disgregadors. El capítol, increïblement, duia per títol *"El Islam y la resistencia cristiana"*. Probablement, poca gent es devia atrevir a veure'l.

Era la broma macabra amb què acabaven vuit anys d'utilització permanent dels mitjans de comunicació públics pels estratèges de la dreta espanyola. Un temps en què els *Telediarios* s'han utilitzat, més o menys, de la mateixa manera que els van fer servir els capellans abans i després de la Guerra Civil: "Això que diu aquell és pecat", ens deia diàriament la parella Urdaci-Ortiz, cada vespre a les 21 h.

De fet, l'estratègia del Partit Popular sobre mitjans de comunicació va ser una de les prioritats essencials de José María Aznar des de la seva arribada al poder, el 1996. Des del principi, l'acció va anar en dues direccions. La primera, un control ferri i sense escrúpols tant de RTVE com de la resta de televisions autonòmiques en mans de la dreta espanyola. La fórmula, assajada prèviament en la proveta de Canal 9, consistia a apuntalar les audiències a còpia de programes escombraria, esports i successos. I enmig d'aquesta graella, la qüestió era anar-hi col·locant informatius que amplifiquessin la versió governamental dels fets polítics que s'anaven esdevenint. En aquest sentit, s'ha fet lamentablement famosa la tècnica del "sandvitx", que consisteix a explicar una decisió del Govern, afegir-hi el comentari del ministre corresponent, sumar-hi l'opinió contrària de l'oposició i acabar el vídeo amb el

pòrtaveu del PP, que rebutja l'argument del PSOE i dona la raó final al Govern. Una tècnica tan simple com desesperant per a tots els partits que no fossin el Popular, i mai millor dit.

Aquesta estratègia d'ocupació propagandística dels mitjans públics va ser complementada, a partir de 1997, per una ofensiva molt potent per decantar cap a l'àmbit de la dreta els principals grups empresarials amb interessos als mitjans de comunicació. D'aquell mateix any data la quasi oblidada "guerra del futbol", un intent –reeixit, per cert– d'evitar que dos grups pròxims als socialistes (PRISA i Grupo Zeta, concretament) disposessin de manera gairebé exclusiva dels drets del futbol a la televisió a través de les plataformes digitals. L'enfrontament va arribar a l'extrem que, en plena ofensiva governamental, el president de PRISA, Jesús de Polanco, va ser investigat per un jutge de l'Audiència Nacional, que va decidir retirar-li el passaport perquè no fugís.

Telefónica ho paga tot. Paral·lelament, el Govern del PP va descobrir l'arma perfecta per anar tombant peons de l'enemic: Telefónica. En uns anys d'expansió brutal del sector de les telecomunicacions, la companyia espanyola va posar-se al servei de l'estratègia de José María Aznar i va teixir una xarxa molt important de mitjans de comunicació privats, encapçalada per Antena 3 Televisión, que va caure del cantó dretà gràcies a un pacte de darrera hora entre el Grupo Zeta i la mateixa Telefónica. Els mateixos diners del rebut de telèfon dels ciutadans van contribuir a crear un altre monstre: un conjunt de fulls de paper anomenat *La Razón*, que es va finançar –i es continua finançant– a través del

Grupo Planeta, propietat de la barcelonina família Lara.

Amb tota aquesta artilleria a punt, el 12 de juliol de 1997 es va produir un fet excepcional que va orientar l'actitud del Govern del Partit Popular fins a les eleccions del passat 14 de març. El segrest i posterior assassinat de Miguel Ángel Blanco a mans d'ETA va generar una onada d'indignació que va fer descobrir a la dreta espanyola les possibilitats immenses de la mobilització popular per causes humanitàries i la legitimitat política que això donava a l'estratègia desacomplexadament espanyolista planificada per José María Aznar i la seva plana major.

La televisió es va utilitzar a fons. Una redactora de TVE va posar-se a plorar en directe: allò va simbolitzar el periodisme compromès. La família del jove regidor que seria assassinat va aparèixer al balcó de l'Ajuntament i, contra tot sentiment humà, va llegir una declaració en què animava l'estat a no cedir: allò va simbolitzar el compromís democràtic. Discrepància zero.

Aquesta mateixa maquinària, ja ben engreixada, va ser utilitzada posteriorment en un altre moment decisiu. A les 12 h de la nit del 18 de setembre de 1998 ETA va començar una treva que havia de donar lloc a unes converses polítiques que no es van arribar a emprendre mai. Aquest escenari va ser bombardejat constantment des dels mitjans de comunicació de l'estat, que van aprofitar l'anomenat Pacte de Lizarrà per establir un lligam directe entre ETA i el Govern basc.

El 1999 va començar la segona fase d'aquesta estratègia. El darrer diumenge de novembre ETA va anunciar que donava per trencada la treva més llarga de la seva història. El gener de 2000 començaren els atemptats, i el 22 de febrer foren assassinats el dirigent socialista Fernando Buesa i el seu escorta quan es dirigien, a peu, al Parlament de Vitòria.

A partir d'aquí, els mitjans de comunicació del PP (i la resta, arrossegats per la marea) van dedicar-se a retransmetre les manifestacions que es produïen darrere de cada atemptat, sovint amb militants del PP com a objectiu. Aquest fet era utilitzat com a excusa per a la crimi-

Les manifestacions de Barcelona van prendre, des del principi, un caire inequívocament antigovernamental, fruit, entre d'altres coses, d'un eietema mediàtic més plural.

El PP no va dubtar a utilitzar les mobilitzacions populars contra l'assassinat de Miguel Ángel Blanco

nalització permanent del PNB en particular i de qualsevol nacionalisme no espanyol en general. Tot plegat, amb la proa posada a les eleccions basques del maig de 2001.

El primer fracàs. I aquí és on es va produir el primer fracàs sonat del Govern de José María Aznar. Malgrat un bombardeig mediàtic sense precedents contra el nacionalisme basc, el lehendakari Ibarretxe va ser elegit sense problemes gràcies a una mobilització excepcional de la societat basca, que va anar a votar en massa precisament a causa de l'agressivitat que mostraven dia a dia els mitjans de comunicació de Madrid, ja plenament inserits en la causa espanyolista que simbolitzava l'abraçada física de Jaime Mayor Oreja i Nicolás Redondo al Kursaal de Sant Sebastià.

A partir d'aquest fracàs, la pressió mediàtica va passar al PSOE, a qui es va començar a acusar de tebi enfront dels nacionalismes català i basc. El 2003 hi hagué eleccions catalanes i es concretà

l'excusa: el PSC pacta amb ERC, un partit inequívocament independentista. Els *Telediarios* bramen sense pietat.

Quan *Abc* publica l'entrevista de Josep-Lluís Carod-Rovira amb ETA no hi ha cap possibilitat de resistència. El PP havia trobat l'engranatge que relligava, d'una tacada, el nacionalisme català i el PSOE amb ETA. El libel dels Lara publica en portada un muntatge fotogràfic que farà història a les facultats de periodisme: un etarra encaputxat dona la mà a Carod amb una tanca publicitària de José Luis Rodríguez Zapatero de fons.

A partir d'aleshores el debat va girar sobre si el PP conservaria la majoria absoluta o no. Totes les enquestes coincidien en la victòria del Partit Popular era inevitable. Fins que, en poques hores, la gent va deixar de creure's els *Telediarios* en què havia confiat durant vuit anys. A Madrid, els mòbils van suplir els mitjans de comunicació i el canvi electoral va acabar convertint-se en un canvi de règim.

Salvador Cot